

A lelőhelyen újkőkori, késő rézkori (badeni kultúra), kora bronzkori és késő avar települések nyomait, egy avar temetőt, valamint egy magányos avar sírt találtunk.

A középső neolitikum idejére keltezhető 13 gödör a feltárt terület K-i szélén, elsősorban jelentkezett. Egyik betöltésében egy teljesen ép, festett karéjos peremű edényt találtunk.

A badeni kultúra 10 gödre szintén szórványosan jelentkezett, a feltárt terület középső részén. Itt már a humuszolás során is sok őskori kerámiatöredéket és pattintott kőeszközt gyűjtöttünk a felszínen. A jellegtelen, sekély gödrök mellett említésre érdemesek a több rétegben összetört edények töredékeit tartalmazó gödrök. Az egyetlen, erre a korszakra keltezhető ház közepén 2, szájával lefelé fordított urna került elő.

Lelőhelyünkön legkisebb számban a kora bronzkor képviseltette magát, összesen 4 gödröt tártunk fel ebből a korszakból. Mind a Ny-i, mind a K-i részen kerültek elő erre a korszakra keltezhető gödrök. A bronzkori jelenségek betöltése felső rétegében általában egy paticsból és kerámiatöredékekből álló omladék volt megfigyelhető.

A lelőhely K-i részén, meglehetősen szórta, egy késő avar településrészlet objektumai bontakoztak ki. Előkerült 10, kis mélyföldmélyített, cölöpszerkezetes, kőemencés épület és 7 verem. Utóbbiak egy része az épületekhez kapcsolódott. A települést K-i irányból egy ÉK–DNY- irányban futó árok zárja le, amely azonban nagyon kevés leletanyagot tartalmazott, így keltezése is kérdéses. A lelőhely Ny-i szélén 21, kissé földbe mélyített, cölöpszerkezetes ház, 36 gödör, 4 árok-részlet, 1 kút, 2 szabadtéri tűzhely, és 1 kültéri kemence került elő. Az épületek nagy része leégett, egy esetben a beszakadt tetőt is meg lehetett fogni. Kiemelkedőnek tekinthetjük azt a házat, amelynek padlójáról egy ép őrlőkö került elő. A telepanyag szegényes, fazéktöredékekből, csontszerszökökből áll, előzetes véleményünk szerint időben a temető kronológiájához kapcsolódhat. Kissé szokatlan megoldás az avar korban, hogy a temetőt közrefogja a telep.

A lelőhely középső részén avar temetőt tártunk fel. A körülárokolt temető 8, szabálytalan sírsorból épült fel, 150 sírfoltot sikerült megfogni, amelyek közül 130-ban találtunk csontvázat. Egy sír hamvasztásos volt. A többi esetben vagy jelképes sírról, vagy szórt hamvas sírről, vagy teljesen kirabolt sírről beszélhetünk. Rablás tényét 4 sír esetben sikerült megfigyelni. Kettős temetkezés 2 esetben került elő, sajnálatos módon az egyik a rabolt sírok közé tartozott. További egy esetben női temetkezés hastájékán egy csecsemő csontváza került elő. (Nem volt tisztázható, hogy a csecsemő megszületett-e már). Általánosnak nem nevezhető, de több esetben is előkerült Szentmihály lova a sírokból. Egyéb, az avaroknál szokásos temetkezési szokások közül a padkás sírkiképzés fordult elő egy esetben. Ugyanakkor általánosnak tekinthető a koporsó használata. A temető nagybik hányadát a jellegtelen avar sírok adják vaskéssel, vascsatl, állatcsontok által jelzett ételmelléklettel. Nagyobb tömeget képvisel a fülbevalók és a gyűrűk aránya. A temető korábbi, a közép avar kor végére datálható horizontját a préselt, szalagfonatos mintával díszített – több esetben aranyozott –, ezüst övgarnitúrák jelentik. A felső határt a klasszikus griffes-indás öntött övgarnitúrák sírok jelentik. Ezen felső határt képező, a 8. század közepéről származó temetkezések jellegzetes példá-

ja az a sír, amelyben az egyik kisszíjvég egyik oldalán S-alakú indamotívum, míg másik oldalán, egymás alatt két, ellentétes irányba néző emberfej található. Két sírből került elő kengyelpár. Az egyik, hurkos fülű kengyellel eltemetett vitéz medencéje mellé helyezték a fatokos, csontmarkolatú, keresztvas nélküli szabályját. Egy másik sírban szintén a medence mellett került elő a kitűnő állapotban megmaradt szablya. (Az *illusztrációt lásd a 74. oldalon*) Említést érdemel továbbá egy különösen jó állapotban fennmaradt boglárpár is.

Közvetlenül a K-i településrészt kerítő árok mellett került elő egy ÉK–DNY-i tájolású, magányos avar sír. A halott mellé csupán egy vaskést helyeztek mellékletként. A lekerekített sarkú téglalap alakú sírgödör 4 sarkában Szentmihály lovára utaló cölöphelyeket találtunk.

A lelőhelyen ezzel a megye legkeletebbi avarnak tekinthető lelőhelye került elő. A temető értékét tovább növeli, hogy az teljesen feltártnak minősíthető.

A leletanyag az elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumban kerül végleges elhelyezésre.

A feltárások munkatársai: Kiss Csaba régész, Magyar Csaba régészhallgató, Bernáth László, Cservenákné Kasza Edit, Kovács Zoltán, Reszler József Péter és Szász Csaba technikusok, Németh Andrea asszisztens; Szabóné Kovács Eleonóra projekt-koordinációs asszisztens.

BERECZ BARBARA – LUKÁCS JÓZSEF

144. Kállósemjén, Mogyorós-dűlő (KÖH 77339)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) R, B, I

Az M3 autópálya Nyíregyháza – Vásárosnamény közötti szakaszának tervezése során több alkalommal – 1993, 2005, 2006 – is történt régészeti terepbejárás. Az ezek, és az adattári, irodalmi adatok alapján elkészült régészeti hatástanulmány a 46 km hosszú nyomvonal mintegy 10 km-nyi szakaszán nem tudott semmiféle értékelhető információval szolgálni. Ezen fedett területek kutatására a nyomvonalon belül, a 235–279. km-szelvény között, a beruházó megbízásából 328 szondát nyitottak a KÖSZ/MNM NÖK munkatársai. A munkálatok többszöri megszakítással 2010. szeptember 15. és 2011. október 11. között zajlottak. A kijelölt szondák nagy része humusszal alig fedett sárga – sárgásbarna homokrétégben lett kialakítva. Geomorfológiai jellemzője az olykor igen magas homokhátakkal szabdaltnak, amelyet csak erdőművelésre, gyümölcssteleptetésre lehet felhasználni. Néhány helyen sötétbarna humuszt, illetve elvéve agyagos öntéstalaj volt a meghatározó. Ezeket lápos területeken, réteken, illetve azok szélein figyeltük meg. A szondázások során két új régészeti lelőhely került napvilágra, Kállósemjén és Magy határában.

A Mogyorós-dűlőben lokalizált új régészeti lelőhelyen, a 240+000–240+300 km-szelvényben meghúzott szondákban, 10543 m² területen figyeltük meg egy késő bronzkori telep objektumait. A megelőző feltárást a jogszabályi változások folytán már az illetékes múzeum végezte el.

Munkatársak: Kiss Csaba, Cséki Andrea régészek, Szász Csaba, Farkas Gábor, Sike Barnabás technikusok.

LUKÁCS JÓZSEF

2011. május 25. és június 29. között a megelőző régészeti feltárást a nyíregyházi Jósa András Múzeum végezte az M3 autópálya M3-291 jelű lelőhelyén. Az ásatási terület két, É–D futású homokhát közti „völgyben” helyezkedik el. A lelőhelyen egy rézkori és egy késő bronzkori település nyomaira bukkanunk. Összesen 181 objektumot tártunk fel. Az objektumok a völgy alján és Ny-i felében sűrűsödtek. A homokos altalajban a késő bronzkori objektumok jól látható sötét folttal, míg a rézkori objektumok rosszul dokumentálható, gyakran csak a felszíni leletek alapján azonosítható kevert foltokkal jelentkeztek. A rézkori településhez 37 objektum – 1 ház, 35 gödör, 1 árok – tartozott. A késő bronzkorra 88 objektumot kelteztünk: 3 házat, 80 gödröt, 1 gödörbokrot, 1 kutat és 3 árkot.

A leletek túlnyomó többsége a jellegzetes kézzel formált, ritkán díszített kerámiából, valamint a konyhai hulladékból – állatsont és kőanyagból – tevődik össze. A területen, a többszöri műszeres leletfelderítés ellenére, fémtárgyakat nem találtunk.

Ötvenkettő gödör korát nem tudtuk meghatározni, mivel ezek vagy nem tartalmaztak leleteket, vagy keltezésre alkalmatlan csont-, kődarabok kerültek elő belőlük. Feltártunk még 1 újkori gödröt és 3 természetes jelenséget.

A leletek a nyíregyházi Jósa András Múzeumba kerültek.

Munkatársak: Toldi Zoltán régész, Kiss László ásatási technikus, Bacskai István fémdetektoros vizsgálat.

SCHOLTZ RÓBERT

145. Kállósemjén–Péterhalom, Halom Kelet (KÖH 82145)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Á, Kő

2011. április 11–12. és 15-én régészeti terepbejárást végeztünk Kállósemjén és a közigazgatásilag hozzá tartozó kisebb települések – Németháza, Péterhalom és Újfaluret – területén, a településrendezési terv módosításához kapcsolódóan.

A Németházára vezető dűlőt K-i oldalán, a település K-i határában fekszik a lelőhely. A téglalap alakú terület É-i részét szántó, D-i negyedét legelő, és egy porta, a hozzá tartozó melléképületekkel foglalta el. A terület legelő része a növénytakaró miatt régészeti kutatásra alkalmatlan volt. A lakóháztól induló, É–D fekvésű homokdombon őskori (bronzkori), Árpád-kori, és középkori régészeti leleteket gyűjtöttünk. A lelőhely az É–D futású homokdomb középső és D-i felén jelentkezett. Ny-ról a németházi út, K-ről egy mélyebben fekvő mozsaras rész, D-ről a legelő, É-ről pedig a buszforduló határolja. Kiterjedése kb. 350×180 m.

Munkatársak: Cseppentő Zoltán, Kiss László, és Vízler Csaba rajzoló, Svédáné Karácsony Judit adatbevivő (Jósa András Múzeum).

SCHOLTZ RÓBERT

146. Kállósemjén határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye)

Ő, B, V, Szk?, LT?, Sza, Á, Kö, Ú

2011. április 11–12. és 15-én régészeti terepbejárást végeztünk Kállósemjén és a közigazgatásilag hozzá tartozó kisebb

települések – Németháza, Péterhalom és Újfaluret – területén, a településrendezési terv módosításához kapcsolódóan.

Kajla-kút-dűlő Észak (KÖH 82143): A nagy kiterjedésű terület a nagyközség DDNy határában található. É-ről egy jelenleg is működő üzem, K-ről a Péterhalomra vivő betonút, D-ről egy K–Ny irányú dűlőt határolja. A területen több É–D futású homokdomb található. A dombok közti mélyebben fekvő területeket víz borította. A terület szinte egésze egy nagy lelőhelyet alkot. A szántásban bronzkori, vaskori (szkíta/kelta?), császárkori, Árpád-kori és újkori cserepeket gyűjtöttünk. Az igen intenzív lelőhelyen a leletek a Ny-i homokháton sűrűsödtek. Az üzem belsejét nem tudtuk megkutatni, de a leletek szóródása alapján úgy tűnik, hogy az ott tovább folytatódik É-i irányban.

Nagy Lapos Dél (KÖH 82139): A település É-i határában a Nagy-Lapos dűlő D-i részének közepén, egy hosszú, É-nak futó homokháton, egy nagy, több korszakhoz tartozó gazdag leletanyagot szolgáltató, igen intenzív lelőhelyet találtunk. Az É–D tengelyű, hosszan elnyúló lelőhelyen őskori, bronzkori, vaskori, Árpád-kori és középkori leleteket gyűjtöttünk. Kiterjedése kb. 400×100 m.

Széki dűlő Nyugat (KÖH 82135): A Széki-dűlő Ny-i részében, a Szakolyi út K-i oldalán É–D irányban húzódik. D-ről a település házai, K-ről művelt földek, É-on egy K–Ny irányú dűlőt határolja. A terület közepén egy É–D irányú homokháton és annak Ny-i lankáján késő bronzkori, vaskori (szkíta?) és középkori cserepeket gyűjtöttünk. A lelőhely az Új Élet Tsz É-i határával egy vonalban kezdődik, s merőlegesen nyúlik K-i irányba a Szakolyi betonúttal. Kiterjedése kb. 350×200 m.

Új Élet Tsz-től ÉNy-ra (KÖH 82137): K–Ny tengelyű, téglalap alakú terület az Új Élet Tsz É-i oldalán, a Szakolyi út Ny-i oldalán. Felszínét több É–D futású homokhát tagolja. Az úttesttől számított második homokháton egy igen intenzív, nagy kiterjedésű lelőhelyet találtunk. A szántásban, valamint a kukoricatárlón igen sok késő bronzkori, vaskori (szkíta?) és középkori cserepet gyűjtöttünk. A lelőhely É–D tengelyű, végig követi a homokhát vonalát. Kiterjedése kb. 500×300 m.

Vízműtől É-ra (KÖH 82141): A település ÉNy-i határában a Vízműtől É-ra található terület. Ny-i szélénél egy új régészeti lelőhelyet találtunk, mely egy É–D futású magaslat D-i csücskétől indul és É-i irányban követi annak vonalát. Az őszi vetésben csak néhány őskori cserepet tudtunk gyűjteni. Kiterjedése kb. 350×110 m.

Munkatársak: Cseppentő Zoltán, Kiss László, és Vízler Csaba rajzoló, Svédáné Karácsony Judit adatbevivő (Jósa András Múzeum).

SCHOLTZ RÓBERT

147. Kántorjánosi, Hetei-tag (KÖH 34810)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Á

Az M3 autópálya Nyíregyháza–Vásárosnamény közötti szakaszának építéséhez kapcsolódóan 2011. március 24. és április 13. között az MNM NÖK elvégezte a nyíregyházi Jósa András Múzeum munkatársai 1993-as és 2005-ös terepbejárásaiból ismert, M3-34. régészeti lelőhely feltárást. A lelőhely Kántorjánosi határa ÉNy-i részén található, a 49153 jelű országos mellékút